

Державний заклад
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Науково-дослідний центр з проблем соціальної педагогіки
та соціальної роботи
Національної академії педагогічних наук України
(спільно з ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»)

ПЛЕКАЄМО ОСОБИСТІСТЬ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ АЛЬМАНАХ

Випуск 12

Лубни
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2026

УДК 373.5.09(08)
ПЗ8

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ:

Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Редакційна колегія:

Курило В. С. – доктор педагогічних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України (головний редактор)

Караман О. Л. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України (заступник головного редактора)

Бадер С. О. – доктор педагогічних наук, професор

Бутенко Л. Л. – доктор педагогічних наук, доцент

Данильчук Л. О. – доктор педагогічних наук, професор

Мигович І. В. – доктор педагогічних наук, професор

Починкова М. М. – доктор педагогічних наук, професор

Юрків Я. І. – доктор педагогічних наук, професор

ПЗ8 **Плекаємо особистість :** наук.-метод. альманах. Вип. 12. Лубни: Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка», 2026. 207 с.

Дванадцятий випуск альманаху присвячено узагальненню інноваційного педагогічного досвіду науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів освіти, молодих учених.

Призначено для науково-педагогічних і педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, аспірантів, докторантів, громадськості, усіх тих, хто цікавиться інноваціями в галузі освіти.

УДК 373.5.09(08)

*Рекомендовано до друку вченою радою
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 8 від 27 лютого 2026 року)*

©ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2026

Pustiak R. Modernization of Training of Future Teachers of out-of-School Education Institutions for the Organization of Inclusive Education

The article substantiates the need to modernize the training of future teachers of out-of-school education institutions for the organization of inclusive education. The structure of readiness of future teachers of out-of-school education institutions for the organization of inclusive activities is determined. Unresolved aspects of the problem are identified and directions for updating the content, forms and methods of professional training are proposed.

Keywords: inclusive education; out-of-school education; professional training; future teacher; inclusive competence.

Равлюк Тетяна Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та
соціальної роботи

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

Татарчук Андрій Васильович,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти, Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

СИНЕРГІЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ПЕДАГОГА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Сьогодні українська школа проходить через випробування, яких ми не могли собі уявити ще кілька років тому. 20-ті роки XXI століття стали часом безперервних змін: спочатку пандемія, а потім повномасштабна війна змусили нас повністю переглянути те, як має працювати вчитель. Старі підходи вже не працюють, а нові доводиться шукати шляхом швидкого реагування на ситуативні виклики.

Сучасний учитель – це не просто людина, яка викладає свій предмет, а фахівець, котрий балансує між методикою та психологічною стійкістю. Педагогічна діяльність у таких екстремальних обставинах стала фундаментом для виживання всієї системи освіти. Йдеться про нову форму професійної стійкості, де подолання освітніх втрат і психологічний супровід дитини стають невід’ємними частинами єдиного освітнього процесу.

Цілком природно, що тема адаптації вчителів до таких кризових умов перебуває в епіцентрі наукових дискусій. Сьогодні і державні стратегії, і фундаментальні дослідження об’єднані спільною метою: трансформацією освіти через цифровізацію та формування нового типу професійної стійкості. Сучасний нормативний та науковий дискурс спрямований на створення такої освітньої моделі, яка була б не лише технологічно досконалою, а й психологічно витривалою в умовах постійних зовнішніх викликів.

Аналіз нормативного підґрунтя засвідчує, що Концепція розвитку цифрових компетентностей та Професійний стандарт вчителя встановлюють чіткий вектор на цифровізацію освітнього простору. Ці документи, у синергії з Концепцією Нової української школи та Рамкою цифрової компетентності педагогічних працівників,

фактично формують нову модель професійної діяльності, де володіння цифровими інструментами є невід'ємною складовою кваліфікації [1].

У межах окреслених державних пріоритетів науковий пошук зосереджується на розробці конкретних інноваційних рішень, здатних забезпечити неперервність навчання в екстремальних умовах. Саме інтелектуалізація освіти сьогодні розглядається дослідниками як найбільш перспективний напрям реалізації цифрової трансформації. Зокрема, можливості та ризики застосування штучного інтелекту безпосередньо в освітньому просторі сучасної України аналізують О. Бородієнко, І. Бубнов, А. Воєвода, Р. Гуревич, І. Драч, Л. Коношевський, О. Коношевський, С. Люльчак, О. Петроє, Н. Приходькіна, І. Регейло та ін.

Питання етичного використання штучного інтелекту та збереження академічної доброчесності ґрунтовно досліджують С. Б'єлобаба, І. Глендіннінг, Ю. Кравяр, І. Лубенець, О. Мельник, А. Муртіщева, Т. Опришко, П. Павлетіч, Ю. Перегуда, О. Петінова, З. Реза Хан, Р. Сантос, Т. Фолтинек та ін.

Водночас досвід останніх років засвідчує, що технологічна готовність є лише однією стороною адаптації. Успішна реалізація цифрових стратегій у кризових умовах вимагає від педагога не тільки технічної грамотності, а й потужного внутрішнього ресурсу. Це зумовлює переміщення фокусу наукової уваги від суто інструментальних аспектів до особистісних характеристик вчителя, у т.ч. стресостійкості, резильєнтності та життєстійкості фахівця (С. Богданов, О. Бойко, К. Гуцол, С. Кузікова, Г. Лазос, Т. Титаренко, Т. Щербак, О. Чиханцова та ін.).

За межами широкого обговорення все ще залишається питання цілісної трансформації особистості педагога: як саме він перетворюється з традиційного «лектора» на мультифункціонального модератора освітньої траєкторії, здатного гнучко проектувати безпечне та результативне навчальне середовище в умовах постійної невизначеності.

З огляду на викладене, метою статті є дослідження синергетичного зв'язку між цифровою грамотністю (в аспекті використання ШІ) та психологічною резильєнтністю вчителя як основи його нової професійної ролі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- проаналізувати зміну професійної ролі вчителя від «лектора» до «модератора» в умовах освітніх криз;
- визначити можливості штучного інтелекту як інструменту підтримки та ресурсозбереження педагога;
- обґрунтувати значення резильєнтності для успішної професійної адаптації в екстремальних умовах.

Для реалізації цих завдань було використано: теоретичний аналіз наукових джерел (з метою вивчення природи резильєнтності та функцій ШІ); порівняння (для виявлення відмінностей між традиційними та новими підходами до навчання); узагальнення практичного досвіду викладання в умовах воєнного стану.

Першим кроком на шляху до розуміння нової моделі побудови освітнього процесу є аналіз трансформації професійної ролі вчителя. Традиційна модель, де педагог виступає переважно як «лектор» та основний транслятор знань, у сучасних умовах демонструє свою обмеженість. В умовах екстремальної цифровізації та постійної нестабільності, знання стають надзагальнодоступними, а технічна можливість їх передачі часто переривається зовнішніми чинниками.

Спостерігаємо також перехід до парадигми педагогічної фасилітації та модерації. У цій моделі вчитель перестає бути «джерелом інформації» і стає

«модератором освітньої траєкторії». Його основні зусилля зміщуються з процесу простої передачі даних на:

- проєктування безпечного освітнього середовища, здатного адаптуватися до змін;
- індивідуальний супровід кожного здобувача освіти, що особливо важливо в умовах дистанційного навчання та психологічної напруги;
- дизайн освітнього контенту, який є гнучким і доступним у різних форматах.

Зміна ролі є не просто вимогою часу, а стратегічною необхідністю для виживання освітньої системи в умовах кризи. Проте перетворення на модератора вимагає від педагога не лише нових методичних підходів, а й значного когнітивного ресурсу.

Таке перевтілення вчителя в модератора передбачає перегляд побудови уроку: від передачі готових відповідей до спільного пошуку розв'язань та розвитку критичного мислення. При цьому педагог стає не контролером засвоєння фактів, а фасилітатором, який створює умови для самостійного відкриття знань.

Практично це втілюється через використання методів проблемного навчання, кейс-методу та інтерактивних дискусій, де вчитель лише задає вектор руху, а не диктує кінцевий результат. В умовах дистанційної освіти це означає перехід від монологу на платформах відеозв'язку (наприклад, Zoom та ін.) до організації групової роботи в сесійних залах, використання інтерактивних дошок для спільного моделювання ідей та залучення учнів до самооцінювання. Така діяльність потребує від вчителя здатності миттєво адаптувати зміст уроку під запити здобувачів освіти, що в умовах екстремальної цифровізації часто стає викликом для його професійної ідентичності та потребує значної концентрації уваги.

Коли традиційні методи підготовки вичерпують часовий ресурс педагога, виникає гостра потреба в інноваційних асистентах. У такому контексті потужним чинником оптимізації професійної діяльності постають технології штучного інтелекту, які дозволяють учителю делегувати значну частину інтелектуальної рутини. Сучасні алгоритми здатні за лічені хвилини генерувати адаптивний навчальний контент, проєктувати індивідуальні тести та візуалізувати складні концепції, на що раніше педагог витрачав години підготовки. Інтелектуальні системи стають надійним інструментом персоналізації, допомагаючи миттєво підбирати завдання відповідно до рівня кожного здобувача освіти, що є критично важливим в умовах змішаного чи асинхронного навчання.

Більше того, штучний інтелект здатен виконувати роль інтелектуального партнера у процесі створення методичних розробок, пропонуючи нестандартні сценарії занять або генеруючи кейси для розв'язання проблемних ситуацій. Використання великих мовних моделей дозволяє вчителю автоматизувати перевірку письмових робіт на рівні технічного аналізу помилок, що значно скорочує час на рутинну перевірку та дає змогу зосередитися на якісному зворотному зв'язку. Технології стають не просто інструментом, а когнітивним розширенням можливостей педагога.

Технологічна підтримка суттєво знижує когнітивне навантаження на педагога, вивільняючи його внутрішній ресурс для найважливішого – живої емпатійної взаємодії та психологічного супроводу учнів. Проте ефективне використання можливостей штучного інтелекту в умовах постійної невизначеності стає можливим лише за наявності особливого внутрішнього стабілізатора.

Цим базовим компонентом виступає психологічна резильєнтність, яка в сучасних наукових розвідках розглядається не просто як здатність до виживання, а як активний чинник професійного самоздійснення особистості [2]. У контексті діяльності

в особливих умовах така стійкість стає тим внутрішнім ресурсом, що дозволяє педагогу не лише протистояти стресу, а й трансформувати виклики екстремальної цифровізації у простір для власного зростання.

Усвідомлення вчителем власного потенціалу через призму резильєнтності змінює його ставлення до технологічних інновацій: вони перестають сприйматися як загроза людському чиннику в освіті чи додаткове навантаження. Навпаки, внутрішня стійкість дозволяє бачити у ШІ-рішеннях можливість для вивільнення емпатійного потенціалу педагога. Резильєнтність дозволяє вчителю зберігати дистанцію з цифровим середовищем, чітко розділяючи алгоритмізовану рутину та виключно людський простір творчого самоздійснення.

Саме тут виникає синергетичний зв'язок: штучний інтелект забезпечує технологічну свободу, а резильєнтність – психологічну готовність нею скористатися. Для вчителя, який перебуває в епіцентрі освітніх криз, такий симбіоз означає перехід від стратегії «вигорання» до стратегії «творення». Внутрішня стабільність дозволяє фахівцеві залишатися джерелом психологічного комфорту для здобувачів освіти, тоді як цифрові асистенти беруть на себе рутинні операції, зберігаючи інтелектуальну енергію вчителя для живого діалогу та підтримки особистості дитини.

Життєздатність сучасної освіти в умовах екстремальних викликів ґрунтується на синергії технологічного прогресу та особистісної стійкості педагога. Делегування інтелектуальної рутини інструментам штучного інтелекту стає необхідною умовою для успішної реалізації нової ролі вчителя як модератора, оскільки саме цей процес вивільняє когнітивний ресурс для емпатійної взаємодії. У цій моделі резильєнтність виступає не просто механізмом захисту, а фундаментом професійного самоздійснення, що дозволяє зберегти людиноцентричність навчання та перетворити цифровізацію на інструмент якісного формування особистості.

Перспективним напрямом подальших розвідок вважаємо розробку методичних рекомендацій щодо інтеграції ШІ-інструментів у систему психологічної підтримки вчителів для запобігання професійному вигоранню в умовах тривалої невизначеності.

Список використаних джерел

1. Татарчук А., Равлюк Т. Цифрова компетентність вчителів закладів загальної середньої освіти: розвиток в умовах кризових трансформацій. *«Суспільство та національні інтереси» (Серія «Освіта / Педагогіка»): журнал.* Київ, 2025. № 11(19) 2025. С. 388–399. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/sni/article/view/31052>
2. Дмитришин С. Резильєнтність особистості: сутність феномену та методи розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки.* 2024. Вип. 20. С. 67–74. URL: https://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/20_2024/12.pdf

Равлюк Т. А., Татарчук А. В. Синергія цифровізації та резильєнтності педагога в екстремальних умовах

У статті проаналізовано трансформацію професійної ролі вчителя від «лектора» до «модератора» в умовах сучасних криз. Визначено потенціал штучного інтелекту як інструменту оптимізації діяльності та зниження когнітивного навантаження педагога. Обґрунтовано роль психологічної резильєнтності як базового чинника професійного самоздійснення та збереження людиноцентричності освітнього процесу в умовах екстремальної цифровізації.

Ключові слова: цифровізація, штучний інтелект, резильєнтність, модератор, професійне самоздійснення.

Ravliuk T., Tatarchuk A. Synergy of Digitalization and Teacher Resilience in Extreme Conditions

The article analyzes the transformation of the teacher's professional role from "lecturer" to "moderator" in the context of modern crises. The potential of artificial intelligence as a tool for optimizing activities and reducing the teacher's cognitive load is identified. The role of psychological resilience as a fundamental factor in professional self-realization and maintaining the human-centered nature of the educational process in conditions of extreme digitalization is justified.

Keywords: digitalization, artificial intelligence, resilience, moderator, professional self-realization.

Стрельников Віктор Юрійович,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Лубни, Полтавська обл.;
професор кафедри філософії і економіки освіти,
Полтавська академія неперервної освіти
імені М. В. Остроградського, м. Полтава

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК ДІЯЛЬНОСТІ АКАДЕМІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Професійний розвиток педагогічних працівників є складником динамічної освітньої системи, що відповідає на виклики сучасності: цифровізація, глобалізація, змінні вимоги ринку праці та потреби здобувачів освіти. У закладах фахової передвищої освіти, що готують фахівців для професійної діяльності, якість викладання безпосередньо залежить від рівня кваліфікації педагогічних працівників. Підвищення кваліфікації сприяє актуалізації професійних компетентностей, впровадженню інноваційних технологій у навчальний процес та підвищенню якості освітніх послуг, що є важливою умовою успішної реалізації реформ у галузі освіти.

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників також визначено законодавчими актами як обов'язкова частина педагогічної діяльності та атестації працівників фахових закладів освіти. У Законі України «Про освіту» зазначено, що педагогічні працівники повинні постійно самовдосконалюватись і брати участь у програмах підвищення кваліфікації, що має бути відображено у відповідних планах закладів освіти.

Порядок організації підвищення кваліфікації педагогів та науково-педагогічних працівників затверджено Постановою Кабінету Міністрів України, яка визначає обов'язковість формальної системи підвищення кваліфікації та різні форми її реалізації (курси, стажування, тренінги тощо). Також у практичній діяльності академії неперервної освіти все частіше впроваджуються курси, що орієнтовані на впровадження ІТ-компетентностей та використання сучасних технологій у викладанні, що відображає сучасний тренд цифровізації професійного розвитку працівників освіти.

Сучасні наукові й практичні джерела, щоналежать вітчизняним науковцям, висвітлюють важливість підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів